

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Belang, behoud en toegankelijkheid van Trage Paden	TELEFOONNUMMER	06-52769665
		E-MAILADRES	Hester.van.den.ende@provincie-utrecht.nl
DATUM	20-12-2022	DOMEIN/OPGAVE	SLO
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1070387110-114	TEAM	CER
VAN	Hester van den Enden	PORTEFEUILLEHOUDER	Van Muilekom
NUMMER PS			
BIJLAGE	1. Beeldverslag werkconferentie Trage Paden op 4 november 2022 2. Trage Paden kaarten en grafieken		

Geachte dames en heren,

Essentie / samenvatting:

Provinciale Staten hebben in mei 2022 aandacht gevraagd voor het behoud, beheer en de toegankelijkheid van historische kerk- en jaagpaden (Trage Paden). Met de Statenbrief Belang, behoud en toegankelijkheid van Trage Paden worden PS geïnformeerd over de manier waarop het initiatiefvoorstel is opgepakt, de uitkomsten en de voorgenomen vervolgstappen. Met interviews, crowdsourcing, onderzoek en een werkconferentie zijn gegevens verzameld, is inzicht verkregen en zijn ideeën opgedaan voor vervolgacties. Die acties richten zich op toegankelijkheid, opname in routenetwerken, aandacht voor inpassing van historische kerk- en jaagpaden in ruimtelijke ontwikkelingen en het beperken van de overlast op de paden. De acties passen binnen bestaand provinciaal beleid en instrumentarium.

Inleiding

Op 11 mei 2022 heeft u het Initiatief Statenvoorstel Behoud en gebruik van de Trage Paden in de provincie Utrecht vastgesteld, met het volgende dictum:

Provinciale Staten besluiten:

- *Uit te spreken, dat jaag- en kerkpaden (de 'Trage Paden') het waard zijn om onderzocht te worden in het kader van cultuurhistorisch erfgoed van onze provincie;*
- *Gedeputeerde Staten de opdracht te geven inzicht te krijgen in de huidige stand van zaken van de Utrechtse Trage Paden door:*
  - *Een onderzoek uit te voeren naar de Trage Paden waarbij een inventarisatie van de Utrechtse jaag- en kerkpaden wordt gemaakt;*
  - *Op basis van het onderzoek de Trage Paden, voor zover dit nog niet het geval is, op te nemen in de Cultuurhistorische Atlas (CHAT) van de provincie Utrecht;*
  - *Een werkconferentie te organiseren met betrokken partijen met onder andere als doel inzicht te krijgen in de mogelijkheden voor het behoud, onderhoud en gebruik van de Trage Paden,*

Gedeputeerde Staten de opdracht te geven om, n.a.v. het verworven inzicht, Provinciale Staten een voorstel aan te bieden, over de wijze(n) waarop het mogelijk is de Utrechtse jaag- en kerkpaden te behouden, onderhouden en toegankelijk te maken en Provinciale Staten actief te betrekken bij de totstandkoming van dit voorstel.

Naar aanleiding van het Initiatief Statenvoorstel hebben we het volgende gedaan:

- Het voeren van verkennende gesprekken met betrokken partijen en organisaties.
- De uitvoering van een crowdsourcingproject naar historische kerk- en jaagpaden.
- Met de verkregen data is een GIS-analyse uitgevoerd, waarbij de ligging van de paden werd vergeleken met onder meer eigendomsgegevens, ligging van natuurgebieden, ligging van officiële wandelroutes etc.

- De organisatie van een werkconferentie op 4 november jl. met betrokken partijen over Trage Paden ter bevordering van de bekendheid van de paden, de samenwerking op de paden en de bevordering van het behoud, het beheer en de toegankelijkheid van de paden. Van de werkconferentie is een beeldverslag gemaakt, zie bijlage 1.

De resultaten

- Het belang van Trage Paden

Het onderwerp Trage Paden (historische kerk- en jaagpaden) raakt provinciaal beleid op het gebied van Erfgoed, Recreatie, Landschap en Gezonde en Veilige Leefomgeving. Veel van de paden hebben een bovenlokaal verloop. Dezelfde problematiek speelt op paden in veel Utrechtse gemeenten. Het ligt daarom voor de hand om aandacht aan deze paden te besteden op provinciaal niveau.

In de gevoerde gesprekken en bij de Werkconferentie van 4 november werd het belang van historische paden als onderdeel van het Utrechts erfgoed breed onderschreven. Het bestaan van eeuwenoude paden, met zicht op een (deels nog historisch) landschap, wordt als bijzonder ervaren. Partijen zijn het erover eens dat historische kerk- en jaagpaden behouden dienen te blijven. Ze maken onderdeel uit van provinciale historische infrastructuur. Er is behoefte aan goede loop- en wandelroutes (zowel utilitair als recreatief). Wandelpaden met een verhaal zijn geliefd. Juist kerk- en jaagpaden bieden goede mogelijkheden voor het vertellen van een historisch verhaal. Vaak zijn deze paden in een landschappelijk aantrekkelijk gebied gelegen. De vaak onverharde paden worden als prettig en veilig ervaren. Goede wandelroutes binnen wijken en vanuit wijken naar het omliggend landschap zijn van belang, dit wordt onderschreven in het provinciale recreatiebeleid. Vanuit het routenetwerk wordt in sommige gebieden een tekort aan wandelwegen gesignaleerd (gaten in het netwerk). Los van de groep recreatieve wandelaars die langere afstanden willen lopen, is er een grotere groep mensen die het fijn vindt af en toe een ommetje te lopen, korte afstanden dicht bij huis. Onze inwoners worden als belangrijkste doelgroep van kerk- en jaagpaden gezien, eerder dan toeristen. Vanuit ons beleid op het gebied van gezonde en veilige leefomgeving, wordt belang gehecht aan zowel de beleving van groen als aan dagelijks bewegen.

- Nieuwe paden in beeld

Er zijn 20 kerkpaden, 18 jaagpaden en 16 overige historische paden in beeld gekomen, die tot nu toe niet waren opgenomen in de Cultuurhistorische Atlas van de provincie. De (concept)gegevens zijn in te zien in de tijdelijke viewer Trage Paden [Trage paden \(arcgis.com\)](http://Tragepaden.arcgis.com). De paden zullen worden opgenomen in de Cultuurhistorische Atlas. Dat betekent dat ze voor gemeenten, terrein-beherende organisaties en publiek inzichtelijk zijn en dat deze info gebruikt kan worden bij planvorming e.d.

Uit een verdere analyse bleek dat al bijna de helft van deze paden in een wandelroute is opgenomen. Wel is er een verschil tussen kerk- en jaagpaden. Voor kerkpaden geldt dat maar een kwart is opgenomen in wandelroutes.

- De problematiek van verdwijnen en afsluiten van (historische) paden

Historische paden kunnen verdwijnen bij gebiedsontwikkelingen. Ruimtegebrek speelt hierin vaak een rol, naast onbekendheid met historische structuren. Een ontwikkeling die ook aandacht vraagt is het omzetten van onverharde paden naar geasfalteerde fietspaden, om in de groeiende vraag naar goede fietsroutes te voorzien. De problematiek van het afsluiten van wandelpaden wordt door diverse partijen bevestigd en blijkt ook uit kaarten-analyse. Belangrijke reden van het afsluiten door de eigenaar van de grond is overlast. Vaak gaat het dan om overlast door (loslopende) honden, overlast voor omwonenden, zorg over veeziektes, verstoring van weidevogels of wild. Zie bijlage 2 voor de ligging van kerk- en jaagpaden in natuurgebieden. Andere bezwaren van grondeigenaren zijn:

- het achtergelaten afval. Bij agrariërs vormt afval tevens een risico voor verwonding van vee of beschadiging van maaimachines.
- de behoefte aan privacy. Ook grootschaligere commerciële wandeltochten over particuliere grond zonder de eigenaar zelfs maar in te lichten, zijn een bron van ergernis.
- de kosten van maatregelen met het oog op boomveiligheid. Vanuit het risico op omvallen of afbreken van takken kunnen lanen afgesloten worden als de vergoeding voor onderhoud niet kostendekkend is.

Geplande acties

In samenwerking met onze partners initiëren wij een aantal concrete acties. Deze acties bouwen voort op de rol die we al hebben op het gebied van erfgoed (denk aan klompenpaden) en recreatie (denk aan routenetwerken). De acties richten zich op:

1. Heldere en haalbare afspraken met grondeigenaren over betreding van wandelpaden om afsluiting te voorkomen.
2. Aandacht voor inpassing van historische kerk- en jaagpaden in ruimtelijke ontwikkelingen om te voorkomen dat paden verdwijnen.
3. Beperken van de overlast op de paden en vergroten van de bekendheid van de paden

Ad 1. Heldere en haalbare afspraken met grondeigenaren over betreding van wandelpaden om afsluiting te voorkomen

Het wandelrouten netwerk biedt een goede infrastructuur voor het behoud, beheer en de toegankelijkheid van de historische kerk- en jaagpaden. Om deze reden streven we naar het opnemen van meer Trage Paden in het wandelrouten netwerk. In het netwerk op te nemen routes moeten echter wel aan een aantal voorwaarden voldoen, onder meer m.b.t. aansluiting op het netwerk, veiligheid en begaanbaarheid. Het zal dus niet mogelijk zijn om alle historische kerk- en jaagpaden hierin op te nemen. Daarnaast moeten mogelijk aanvullende afspraken over onderhoud en beheer, toegankelijkheid en eventuele schade-afhandeling gemaakt worden met de grondeigenaren.

Omdat er vaak sprake is van verschillende (veelal particuliere) grondeigenaren per pad, beginnen we in 2023 als provincie in samenwerking met het Routebureau met een pilot voor opname van één kansrijk kerk- of jaagpad in het wandelrouten netwerk. Deze pilot heeft verschillende doelen. Allereerst een beter inzicht wat er komt kijken bij de uitbreiding van het wandelrouten netwerk met paden waarvoor nu nog geen afspraken zijn gemaakt met de grondeigenaren en een betere inschatting van de benodigde personele inzet om dit te realiseren. Anderzijds biedt een pilot ons, samen met partners als gemeente, landeigenaren, Routebureau en eigenaren, de kans om meer kennis en ervaring op te doen met vraagstukken die algemener spelen op wandelroutes en die regelmatig terugkomen. Het betreft dan onder meer:

- het bepalen welke partij of partijen contractpartij worden.
- het opstellen van goede overeenkomsten met grondeigenaren, wellicht zelfs modelovereenkomst(en)
- juridische kennis. De juridische situatie van wandelpaden is ingewikkeld. Er is behoefte aan meer duidelijkheid over rechten en plichten van eigenaren en over de juridische achtergrond van openstelling.
- verzekering of vergoeding van schade aan eigendommen van grondeigenaren
- risicobeperking van letselschade van wandelaars (denk aan boomveiligheid)
- het uitwerken van goede manieren om het (historisch) verhaal van het pad te vertellen aan de wandelaar, zowel digitaal als in het veld. In het veld kan gedacht worden aan verschillende opties voor verschillende situaties (in verstedelijkt gebied kan een andere wijze van communiceren wenselijk zijn dan in landelijk gebied)
- opzetten van een structuur voor melding en oplossen van klachten van eigenaren en omwonenden.

Naar aanleiding hiervan zal uitgewerkt worden hoe andere kerk- en jaagpaden in het algemeen kunnen worden opgenomen in het wandelrouten netwerk.

Ad 2. Aandacht voor inpassing van historische kerk- en jaagpaden in ruimtelijke ontwikkelingen om te voorkomen dat paden verdwijnen:

We zorgen voor meer aandacht voor de historische kerk- en jaagpaden. We vragen nu al in de Omgevingsverordening onder het thema Historische Infrastructuur (toelichting bij paragraaf 7.2) aandacht voor historische paden door te verwijzen naar de Cultuurhistorische Atlas. Wij zullen aanvullend een Ruimtelijke Handreiking historische paden opstellen die ingaat op de historische achtergrond van de paden en de inpassing in ruimtelijke ontwerpen. Vanuit de Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen zal naar deze Handreiking worden doorverwezen. Bij de eerstvolgende wijziging van de Omgevingsverordening zullen we daartoe ook een verwijzing opnemen.

Ad 3. Beperken van de overlast op de paden en vergroten van de bekendheid van de Trage Paden door in te zetten op goede informatievoorziening:

Het gaat om twee soorten informatievoorziening. Enerzijds, vooral bij eigenaren en beheerders, informatie om overlast te voorkomen (bijvoorbeeld broedseizoenen, honden, mountainbiken, etc.), anderzijds, vooral bij gebruikers, informatie over het gebied dat zij bezoeken. Op de website www.RoutesinUtrecht.nl geeft het Routebureau al veel informatie. Dit kan verder worden aangevuld met informatie over (de achtergrond van) restricties en een signalering waar men te gast is op particuliere grond. In elf van de Utrechtse gemeenten zijn op dit moment geen hondenloslooplegebieden. In de reguliere overleggen met gemeenten zullen we dit onderwerp agenderen.

Voor het brengen van informatie over de historie van het pad en andere cultuurhistorische informatie zal bij voorkeur bij bestaande digitale platforms worden aangesloten. Daarnaast zal een Podcast historische paden worden gemaakt. Dit idee is verschillende keren geopperd bij de werkconferentie.

Financiële consequenties

Ja, er is in de begroting voorzien. De bovenstaande acties zijn qua omvang en daarmee kosten relatief beperkt en kunnen uit bestaand budgetten worden gefinancierd. Het betreft de inzet van middelen van de Programma's Recreatie en Toerisme en Cultuur en Erfgoed.

Vervolprocedure / voortgang

De aanvullende verduidelijking in de Omgevingsverordening (zie onder 2) zal bij de eerstvolgende wijziging daarvan aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen